

Szolnok: 5 karikatúrista kiállítása, megnyitó

Tisztelt Alkotóművészek! Hölgyeim és Uraim! Kedves Földijeim!

A protokoll-rangsort mellőzve köszöntöm Önöket és a jelen lévő alkotókat. Stílszerűen, kezdjük egy verbális skiccel. „Megyen a hegyen 10 karika, 5 turista: utóbbi öt karikatúrista”. Gyermekkoromban, itt, Szolnokon hallottam hasonló mondókát. A rigmus gyenge, de az 5 karikatúrista tényleg megyen. Irány a Parnasszus!? Keletre tartanak: Bécs, Dunakeszi, Szolnok, Moszkva adja a sort, s talán Lebédia a célállomás. Még szerencse, hogy a Föld gömbölyű, így végül hazaérnek.

Szokatlan útirány a keleti – ősidők óta. Felidéz egy finn viccet a vándorlásról. Őshaza, finnugor kiáramlás, Etelköz, útjelző tábla, és rajta egy felirat. Aki tudott olvasni, az a melegebb éghajlatot választotta. Aki nem, az ment a fagyos Északra. Ki járt jobban? Maximum az, aki a táblát jelekkel ellátta! Íme, egy ősi kolléga, az 5 Mester előfutára.

Azért gyűltünk össze, hogy ehhez a meneteléshez jó okot, jó szót, pozitív indítást és bátorítást adjunk. Gáspár Imre, Halász Géza, Jelenszky László, Sajdik Ferenc és Tóth Antal, azaz Tónió rajzai-képei adják az apropót. Halter András és Geiszel Nikoletta tehetséges és áldozatos közreműködése rendezi plasztikussá a mai tárlatot.

Verseghysta barátom: Halász Géza kért fel a télen erre a megszólalásra. Kapásból mondtam rá igent. Demokráciában megeshet, hogy egy messziről jött, laikus ember mond amatőr bevezetőt egy kiállítás megnyitóján. Mérsékeltlen ismerem, de felettébb tisztellem a karikatúristák műfaját és művészetét. Örkény István egyperceseit juttatják eszembe. Remek író, gyorsbeszédű ember vagy karikatúrista a megmondhatója: mennyi minden közölhető három ecsetvonásnyi, egyetlen perc alatt. A karikatúrában a tömörség, a túlzó-karikírozó kifejező erő, a humor egészen lenyűgöző. Néha le-, máskor felfegyverző is. Gondoljunk a Mohamed-rajzok nem európai fogadtatására! A karikatúra nyelve nemzetközi: 6,5 milliárd ember értheti a mondanivalót és annak háttérében a szellemes-csípős üzenetet. Hasonlóra talán csak a zene és a sport képes.

Outsiderként vallom: a *karikatúra lakonikus-derűs rajzművészet*. Leginkább az abszurdum és a humor szemléltethető vele, mérhető hozzá. Mint pl. ebben a karikatúrista viccben. A szerelmes pár aléltan megpihen. A legény a fal felé fordul. Lát egy remek férfi portrét – karikatúrában elkészítve. Párbeszéd következik: –Nem is mondtad, hogy van férjed! –De, hiszen nincsen! –Hát akkor, ki ez a pasi? – Én vagyok, 6 héttel ezelőtt!

Öt nívós rajz-mester művei vesznek körül minket. Összekötő kapocs: Dunakeszi. Ez a város az egy főre eső karikatúristák számát és minőségét tekintve világ-unikum. Jelenszky László Dunakeszi bennszülött, Sajdik Ferenc itt volt gyermek. Sajdik nevű utca méltán van a városban: a neves zsoke, édesapa tiszteletére. Halász Géza, Gáspár Imre, Tóth Tónió ebben a városban él és alkot. Az 5 kiválóságnak Dunakeszi az Etelköz, Szolnok a vándorlás egyik jeles állomása.

Egy művészet-történész, egy rajztanár bizonyára a képekkel foglalkoznék. A rajzoknak is megvan a maguk sorsa, s az ketten teljesítik ki: az alkotóművész és a néző. Örök titok, hogy miért tetszik, illetve néha miért nem valami. Ugyanilyen nagy truváj szerintem az, hogy mi fontos az alkotó életútjában, milyen karakter ő, mit várhatunk tőle ma és ezután?!

Megpróbálom az 5 művészből pár jellemző mondatot közreadni, abban bízva, hogy nem nevetnek ki. Van ebben személyes kockázat. Nemrég pl. egy tévés vetélkedőn úgy rajzoltam meg egy embert, hogy elől volt a fenekel! Egy ízben baleseti helyszínelő papírt kellett volna rajzolt ábrával kitöltenem. Mondtam: várjuk meg vele a zsarukat, addig én krétával körberajzolok akárkit. Az talán sikerülne.

A magam szakmája itthon nem rajz-művészet-barát. Az Alkotmányt sokan azért nem tisztelik, nem olvasgatják, mert csupán egy színes kép van benne, az is 6-800 éves. Kellene egy-két bátor, kreatív címertanász dekoratőr – ha nem is az aranybullás, békés ködobálók közül?! Bezzeg Amerika: tiszta Amerika! Ott a tárgyalóterem zömében tilos a fotózás, tehát rajzolt képmás készül. Ez kb. olyan korlátozás, mint nálunk a bíróságon az obligát ügyvédi talár. Idehaza majd' mindenki kitakartatja az arcát! Látnak csak ugyanazt karikatúrában: mindjárt együtt lobbiznánk a tengerentúli modell honosításáért. Másunk sincs, mint időnk rá!

Szerintem az 5 jeles férfiú igazi ötösfogat. Mindannyian izzig-vérig otthon vannak a közéleti történések, fonáságok erdejében. Valamennyien éles szemmel, bátor szívvel, ugyanakkor empátiával képezik le a körülöttük lévő világot: embereket, önmagukat, egymást, egyet s mást. Nekik készséggel elhisszük: bármelyik megrajzolt ebihalból válhat békakirálynő! Ők a mi szemünkkel is látnak. Ismerkedjünk meg velük, előbb verbálisan!

Gáspár Imre arcását – remekül – Halter András ragadta meg. Íme! Mi látható a homlok mögött? A Lúdas Matyi című satirikus lap három és fél évtizedének színe-java. Gáspár Imre Füles-t adott a fél országnak és az mégis hálás volt neki érte. Könyv-illusztrációkból kivágta a 21-et, de az operisták is szívükbe zárták a Mestert. Ugyanis hozzá tudott tenni valami nagyszerűt a klasszikus zeneirodalom képi világához. Nyomdász-tanulóból úgy lett a „háromkirályok” egyike, Gáspár, hogy nem keressük: hol van Menyhért és Boldizsár. Két dolog szembetűnő nála még: kevesen tudnak pár vonallal úgy készre hozni egy rajzot, hogy az embernek Schopenhauer jusson eszébe. „A lángész ruhája az egyszerűség”. A másik jellemző nekem, sportőrültnek

különösen becses. Ritkán szólnak kollégáról olyan elismeréssel csúcs-fejek, mint Gáspár Imre tette most kiállító-társairól. 4 kiemelés következik. Szerinte Halász Géza a szellemes montázsok mestere, Sajdik Ferenc zseniális, Tónió rajztudása briliáns, Jelenszky László pesszimizmusa és igazmondása szívszédítő. Bizony, ő csak tudja – erősíthet rá a néző-vásárló.

Halász Géza évekeig a gimiben padtársam volt. 3 életkép róla:

43 évvel ezelőtt nekünk nem csupán hagyományos érettségi tablónk készült, de karikatúra összeállításunk is. Íme! Nem kezdetleges, korai zsenge a mű: eredeti tehetséget, alkotó derüt és szeretetet tükröz. Egyik oktatónk: Rédl László matek-tanár rajzos fizimiskáját Géza, kb. 16 évesen úgy készítette el, hogy az kifejezte a tanár modoros gesztusait és - már bocsánat, de a – lóforma ábrázatát is. Aláírás: Rédl Lász-LÓ! És mégis: örült neki, büszkén nyugtázta a rajzot a szigorú tanerő. Géza barátom humora is originális: 1964-ben, harmadikos gimnazistaként úszott, és levezsgázott úszómesterként. 2 nap múlva kint volt a Damjanich uszoda bejáratán egy tacepao: *Ha szorgalmas és jól fizet, Tokióban még ott lehet. Tanuljon úszni Halász úszómesternél!* És jöttek a kuncsaftok. Volt talán 3 hét hátra az olimpia kezdetéig!

Géza alkotásai rafináltak. Gyakran a műnek nincsen címe, képaláírása sem. Hadd gondolkodjék el rajta a néző: kerüljön belülré ő is, fedezzen fel az irónia mögött több, lehetséges tartalmat, üzenetet. Ezért gógyira is ható stílusbravúr – szerintem – pl. a „Retusált művészettörténet” sorozat.

Jelenszky Lászlót legjobban talán a Hócipő olvasói ismerik. Negyvenhetes ő is, csakúgy, mint Nagy Bandó, és a bruttó 61, nettó 50 életév a rajzain átjön. Víziszonnyal küzdő tengerész-karikatúristának indult, később szabadúszó grafikus lett belőle. Humora a 80 feletti IQ-val rendelkezőkhöz szól igazán. Karinthy-vel szólva: a humoristák között talán a legjobb rajzoló, s a rajzoló közt tán a legjobb humorista. Könyv-illusztrációi és rajzfilm-tervezései is páratlanok, színvilága mindenki máséval összetéveszthetetlen. 30-nál több, jelentős szakmai elismerés birtokosa. Életének legnagyobb, kihagyott ziccere az lehetett, amikor még 1976-ban, Bordigherában, az Ezüst Palma díjkiosztásakor elmaradt egy kézcsók a győzteseket köszöntő Sophia Lorennel. De hát olyan fiatalok még mindketten: pótolni kell a restanciát!

Sajdik Ferenc: a doyen. Kicsit olyan, mint Bruce Springsteen a maga műfajában. Közfelkiáltással pajzsra emelt korelnök, „a” FŐNÖK! Minden korosztály kedvence. Pom-pom meséitől A nagy ho-ho-horgászon át Csukás István vagy Moravia könyveinek illusztrációjáig terjed a szakmai spektruma. Mint amikor valaki a 360 fokos szög minden szegletében otthon van, érvényeset tud letenni az asztalra. Csupán irodalmi portré-rajzaiból összejött egy tekintélyes, sikeres kiállítás. Kívülállóként, rajzaiban három dolog ragad meg. Vajon ember, állat, növény, amit kifejez egy rajza? Mindegyik egy kicsit, laza, mesteri átmenettel. Nézzék csak ezt a képet! Egy jókedvű, belül lelki derűvel bélelt, öniróniára is kész öregúr mosolyog ránk! Pedig abban az országban él ő is, ahol 100 adófizető-választópolgárból talán 20-nak volt az idén önfelelt mosolya. Sajdik Ferencnél szó is társul a kép mellé. Verbális humora bölcsességet, magyaros odamondogatást, igényes, modern szájhagyományt sugároz. Bárcsak mindig akceptálná, akit célba vesz! Sajdiknak Cannes-i Arany Palma díja van, és ugyanő Budapest díszpolgára. Ennél a díszpolgárságnál az emberi agy nekilödul. Mi ez, mihez mérhető? Cinikus válasz: kb. olyan, mint címzetes prof-nak, vagy prof. emeritusnak lenni! Az meg olyan, mint mikor a feleség egy társaságban azt terjeszti rólad, hogy te vagy a családfő.

Tóth Antal, legénykori nevén: Tónió a csapat Benjáminja, ő a korjegyző. A kor-on van a hangsúly! Bálint fiam szerint Tónió abszolút XXI. századi lény. Szakosított tehetséget kapott-hozott Mohácsról, édesapjától. Képzőművészkedni 20 évesen, akkor kezdett, amikor már sok egyebet kipróbált. Aztán, utcai portré-készítői munka közben felfedezték a Lúdas Matyi számára. Segédből Mester úgy lett, hogy elkészítette Antall József miniszterelnök címlap-képét. Kormányzása idején az európai rangú politikussal ennél jobb dolog nem is igen történt. Nekünk az Uborka egy saláta-féleség. Tóniónak egy derűs ex-tévésorozat, neki köszönhető, pompás gumimaszkokkal. De kár, hogy némelyik politika-csináló nem maradt meg a maszkjánál! Tónió ars poetica-ja letisztult egyszerűség. Így: „*ha ránézek egy arcra, egy pillanat alatt eldöntöm, hogy merre kell elindulni, mit kell kiemelni vagy elhanyagolni. Ilyenkor csak az arányokra és a személyes vonásokra összpontosítok...*” C. Ronaldo cselei ilyenek. Kérdezték tőle: nehéz? Válasz: ki tudja, nekem könnyű, másnak talán lehetetlen! Miért jó a foci-hasonlat? Azért, mert a fociban divat akadémiát szervezni. Tónió rajz- és karikatúra akadémia alapításán gondolkodik. Az ő gyorsaságával hamar meg is lehet az intézmény. Tónióról a Kék fényben azt mondanák: vélt feltalálási helye nyáron Balatonlelle. Ráfér a Déli-partra egy plusz nevezetesség.

Szolnokról csak pár szót szólnék. A Bors utcában születtem, a Bálvány utcában laktam, s a Tabánban, a művésztelep mellett csajozgattam. Onnan jött az ihlet. Chiovini Feri bácsinak a város újjáépítését megjelenítő, pazar festménye volt a városi tanácsi irodám legfőbb éke. A 70-es évek elején de sokan várták, hogy eljöjjenek a tanácstól, mert kiszemelték maguknak a képet. Így aztán 74-től következett az Országház, ahol meg az egyetlen, hiteles, 56-os golyó-lyukgatta Kossuth-kép volt a féltett kincsem. Ma se tudja senki, hová lett ez meg az a festmény. Talán elprivatizálták. Magától értetődő tehát, hogy az évtizedek óta művészet-pártoló szülővárosomban nyílik meg a mai kiállítás.

Méltó hely számára az Aba-Novák Művelődési Ház, s jó ide, haza jönni. Apopó: Aba-Novák Vilmos! Picasso barbár zsenije most jön újból divatba. Sosem késő. Művei átívelnek politikai rendszereken, túlélnek azokat, s a vaskalapos politikusokat. Ma már csak mosolygunk azon, hogy egy egrri szerzetes azzal panasolta be őt a

pápánál, hogy lám, ecsettel is lehet káromkodni. Szolnok, nyitott városként szerencsés névválasztásra, most pedig jó kiállítási témára szavazott.

Az alkotóművészetről emelkedett, saját gondolatom nemigen lehet, ezért kölcsönkérem Michelangelo-ét. Ő azt vallotta, hogy mindenki, létével, öntudatlanul is festi a világot. Egyszer, amikor IV. Pál pápa szemrehányást tett a művészeknek, mert nem tetszett neki az Utolsó ítélet, a Mester csak ennyit mondott: *-Ő csak az embert festette meg, változtassák meg a világot, s más lesz a kép is.* Talán lefordítható ez a magunk használatára. Például így: e tárlat révén egy kicsit jobb, de legalábbis vidámabb, szórakoztatóbb lesz a világunk, otthonunk és környezetünk - a képek által, az alkotók jóvoltából. Köszönet érte. Sok sikert, szerencsét és örömet kívánok az 5 Mesternek és minden műpártolónak, mecénásnak, vevőnek, nézőnek: barátainknak.

A tárlatot ezennel, örömmel megnyitom.